

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Un poet basarabean : C. Stamati.
CORNELIU MOLDOVAN. — Mirislău (poesie).
X. — Cugetări.
EM. GIRLEANU. — Uitat (nuvelă).
ECATERINA PITIȘ. — Pe cărarea de pe munte... (poesie)
C. S. HASNAȘ. — Sonet.
I. M. MARINESCU. — Unei Copile (sonet).
C. RĂDULESCU-CODIN — Obiceiuri la nunți.
DINU RAMURĂ. — Tirziu (poesie).
V. NEGRÎ. — Doina (poesie).
N. IORGA. — Cronică.

În supliment: *Paraclisul de la Hurez ; Cerdacul din frunte de la Hurez.*

REDACȚIA:
STRADA BUZEȘTI, 42.

ADMINISTRAȚIA:
STRADA REGALA, 6

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL:
In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 »

ABONAMENTUL ANUAL:
In țară . . . 10 lei
In străinătate . 12 »

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură — București,
Strada Regală, 6.

A APĂRUT:

Negoțul și meșteșugurile în
trecutul Românesc

Formind volum III din istoria Românilor în chipuri și icoane

DE

N. IORGA

Prețul Lei 2.50

A apărut:

P O E S I I

DE

HENRIC IBSEN

—•••—
TRADUCERİ

DE

ST. O. IOSIF și D. ANGHEL

Prețul Lei 2.50

Cărti

apărute în editura Institutului de arte grafice „Minerva”
București. — Strada Regală 6. — București.

AUTORII CLASICI

	L. B.		L. B.
ALECSANDRI V. — Poesii	1.50	EMINESCU M. — Poesii postume	1.50
— Teatru, vol. I	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » II	1.50	— Literatură populară	1.50
— Teatru, » III	1.50	FILIMON N. — Ciocoiți vechi și noi	1.50
— Prosă	1.50	ISPIRESCU P. — Legendele sau basmele Românilor	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și prosă	1.25	NEGRUZZI C. — Prosă	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Românilor supt Mihai-Viteazul	1.50	ODOBESCU AL. — Vol. I. Opere complete	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii	1.50	PANN ANTON. — Opere complete	1.50
CREANGĂ I. — Opere complete.	1.50		
EMINESCU M. — Geniu pustiu	2.—		

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume” și „Geniu Pustiu”, de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux . . . à Lei 3.— vol.

AUTORII CONTIMPORANI

	L. B.		L. B.
ALDEA-SANDU C. — În urma plugului	1.50	HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos.	1.50
— Drum și popas	1.25	IORGA N. — Cuvinte adevărate.	2.50
BÎRSAN Z. — Visuri de noroc	2.—	— Drumuri și orașe din România	2.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	— Sate și mănăstiri din România	2.50
BOUREANU EUG. — Povestiri din copilărie	1.50	— Pe drumuri depărtate.	1.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	— Neamul românesc în Bucovina	2.50
— Foiletoane	2.50	— Neamul românesc în Ardeal și țara ungurească, 2 volume a	2.50
— Fragmente	2.50	— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul	1.50
COATU N. GR. — Din viața țărănească	1.—	— Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul	— .50
CUNȚAN MARIA. — Poesii.	1.25	— Istoria Românilor în chipuri și icoane	2.50
DELATISMANA CORN. IOANA. — 100 basme pentru copii	2.50	IOSIF ST. O. — Din zile mari	2.—
EMILGAR-GĂRLEANU. — Bătrîni	1.50	— Credințe	1.50
FLAMMARION C. — Tainele cerului (tr. d. H. G. Lecca)	1.50	LECCA G. H. — Poesii	1.50
GENLIS D-NA (de). — Povestiri morale pentru tinerime	1.50	LIVESCU FLOREA MARIN. — Nu se cuvine!	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	MANOLACHE-HOLDA I. — Fete	1.50
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina.	2.50		

	L. B.
PAPAHAGI N. și JULES BRUN.	
Moșneagul de la munte . . .	1.50
PAUL AUGUSTIN. — Între Someș și Prut	1.50
PETRESCU-PETRA N.—Ilie Marin	1.50
POP VASILE. — Ris și plîns . . .	1.50
— Domnița Viorica	2.—
POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înțelepte	1.50
ROSETTI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat	2.—
Rutenisarea Bucovinei	3.50
SADOVEANU M. — Povestiri . . .	1.50
— Crișma lui moș-Precu	2.—
— Dureri înnăbușite	2.—

	L. B.
SADOVEANU M. — Șoimii	1.50
— Povestiri din războiu	2.—
— Floare-Ofilită (roman). . . .	2.—
— Amintirile căprarului Gheorghită	2.—
SCROB C. — Ronă și brumă . . .	1.50
SCURTU AUREL. — Călăuza stațiunilor Balneare și Climatice din România	2.50
SLAVICI I. — Vatra părăsită . .	2.—
— Din bătrîni	2.50
TEODORU A. GH. — Din viața marinarului	1 50
VOINEȘTI-BRĂTESCU I. — Nuvel și schițe	1. 50

BIBLIOTECA POPULARA „MINERVA”

	L. B.
No. 1—3. Istoria populară a Romînilor	—45
» 4. Cîntarea Romîniei	—15
» 5. Istoria populară a literaturii Romîne	—15
» 6. Revoluția lui Tudor Vladimirescu	—15
» 7. Perderea Basarabiei.	—15
» 8. Unirea Principatelor.	—15
» 9. Mihail Cogălniceanu.	—15
» 10. Vasile Alecsandri	—15
» 11. Stefan-cel-Mare	—15
» 12-13. Istoria lui Mihai Viteazul, de N. IORGA	—25

	L. B.
No. 14. Revoluția lui Horia	—15
» 15. Răpirea Bucovinei	—15
» 16. Cîm să ne creștem copii.	—15
» 17. Păstrarea sănătății	—15
» 18. Ce să citim?	—15
» 19. 10 Maiu	—15
» 20-22. Războiul pentru neam-tîrnare	—45
» 23. Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi	—15
» 24. Aritmetică	—15

BIBLIOTECA MUSICALĂ „LIRA ROMÂNĂ”

Conținînd cele mai frumoase romănțe și cîntece
naționale romîne pentru voce și piano

NUMERELE APARUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec patriotic.	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec popular.
2. Luna doarme. Romănță populară.	12. Fetișo din ațel sat.. Arie din Transilvania.
3. Aoleu! Arie populară.	13. Popa zice că nu bea. Arie popular.
4. Suspine crude. Romănță populară.	14. Înimioara mea. Arie populară.
5. Cîl te-am iubit. Romănț. popular.	15. Am nu leu și vreați să-l bea. Cîntec popular.
6. Călugărul. Melodie populară.	16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop.
7. Pentru tine Jano. Cîntec popular.	17. Imnul Regal Român de Hübisch.
8. Două fete spală lină. Arie popul.	18. Cîntecul Gîntoii Latine.
9. Ce te legeni codrule? Romănță.	
10. Steluța. Romănță.	

Prețul unui Ex. 20 bani.

De vînzare la toate librăriile din țară și la Institutul de
arte grafice și editură „MINERVA”, București, Str. Regală, 6.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzeuți 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	---	--

UN POET BASARABEAN: C. STAMATI

I.

D. Bogdan-Duică dă numai o parte din opera, foarte întinsă și foarte neegală, a poetului basarabean C. Stamati. Ce a apucat să se tipărească și s'a păstrat decî din scrierile lui e, iarăși, numai o parte din manuscrisele pe care acest om harnic, cu multă tragere de inimă și mult răgaz, le îngrămădise pe încetul, într'o muncă literară de o jumătate de veac aproape. Stamati, care ni-a lăsat șese sute de pagini de literatură amestecată, era mult mai bogat decît atîta.

Din multe puncte de vedere, această figură literară, care n'a fost pentru public tocmai vie niciodată și care-a ajuns țastăzi ștearsă ca o foarte veche fotografie, e vrednică de luare în aminte.

Nu atîta din punctul de vedere al vieții pe care a dus-o scriitorul. Despre această viață, fără schimbări și fără strălucire, de alminterea, se știe foarte puțin. Era nepotul Mitropolitului Jacob Stamati, care, luînd, în 1792, Scaunul arhipăstoresc al Moldovei, își chemase din Ardeal, din cercurile țerănimii de acolo, un frate, din care făcu un Păharnic, și un văr primare, pe care-l făcu să fie numit Șătrar-Mare, Simion Stamati. Costachi, scriitorul, era fiul Păharnicului Toma, despre care, de alminterea, n'avem nici-un fel de lămurire, și al unei femei din boierimea moldovenească.

A trăit un timp în vechea Moldovă, în prietenia feciorilor de boieri risipitori, bătauși și obraznici, fără nici-un fel de înțelegere pentru învățătură, pe cari-i descrie într'un clasic dialog dintre cocoana-mamă și bietul dascăl pe plată mică, adăugînd că și el a auzit în tinerețe așa ceva, «din tinda casei» tovarășului său de vîrstă și, poate, de petreceri.

În 1812, Rușii luară, ca o fărîmă din zdrențele turcești, Basarabia. Boierii avură voie să aleagă între pămîntul împărațesc și acela care se ținea încă de Turci. Cei mari se hotărîră, fără deosebire, pentru Moldova rămasă în vechile ei datine și pentru domnescul Scaun de

stăpînire al Iaşilor. Dintre cei mărunţei, mulţi aleseră însă noua Basarabie, bine rînduită, cu privilegii şi regulamente poliţieneşti. Între aceia a fost şi Păharnicul Toma, cunoscut numai prin fratele şi fiul său. Îl oprise la stînga Prutului vre-o moşioară căpătată din bunăvoinţa mărinimoasă a fratelui Mitropolitul. Feciorul de ţeran din Ardeal n'avea pentru pămîntul şi rostul moldovenesc acea deosebită iubire care opria dincoace de apa despărţitoare pe atîţia din urmaşii adevăratei boierimii.

Costachi n'a mai făcut şcoală rusească. De sigur, încă din Moldova ştia atîta grecească, încît să poată copia, la întîmplare, asemănările lui Omer, şi atîta franţuzească, încît să poată ceti curent, cu înţelegere şi simţire, pe noii poeţi ai şcolii romantice. La 1830 el făcu, pînă la bilciul din Folticenă, o călătorie moldovenească din care se alese cu credinţă că acea cultură a Apusului pe care, împreună cu cultul lui Napoleon, o ataca cu aprindere scriitorii ruşi, a adus în Moldova numai atîta folos că a nimicit vechea evlavie şi curăţie şi a creat un tineret de vorbe uşoare, de trufie multă şi de fapte desfrîinate. În 1834 vestea morţii soţiei sale, Tinca, îl află în Moldova, unde el cîntă, în *Străjerul taberei*, începutul oştirii nouă. Şi în 1839 el a mers în Bucovina, unde alţi Stamateşti, poate nişte rude, aveau moşie, la satul Stroeştilor. Aici a văzut Suceava şi Putna, poate Cernăuţii. A avut a face cu Ilie Ilschi, neam de mazil, al cărui părinte iscălia lîngă Şătrarul C. Stamati din 1760—70, pe un Stîrcea şi pe fraţii Hurmuzăcheşti, căpeteniile vieţii româneşti, culturale şi politice, din aceşti ani de crîsă a sufletelor. Prin Costachi Hurmuzachi a ajuns el, fost colaborator al *Albinei* lui Asachi, a tipări o poezie în *Dacia* lui Kogălniceanu, din 1840. În 1843 el publică la Iaşi *Povestea Poveştilor*, editată tot de Kogălniceanu.

De atunci n'a mai venit pe la noi. Trăia în Basarabia, unde o decoraţie, cu care e înfăţişat în portrete, îi dăduse titlul de cavaler şi unde prin 1850 era pameşic, sub-prefect, pe la Hotin, credem. Era un burlac, fără copii, trăind mai mult pe la prietenii. Din cînd în cînd mai trimetea ceva pe la ziarele moldoveneşti din aceşti ani 1850. La 1863, manuscriptele sale ajunseră în stăpînirea lui I. M. Codrescu, proprietar al tipografiei «Buciumului român», care începu o ediţie, supţ titlul de «Musa românească», oprită la vol. I. Cartea se ceti puţin, dar în destul ca să facă pe autor, în 1866, membru basarabean al Academiei. Nu primi această cinste, care-l făcea să se teamă de prigoniri. În curînd se auzi că a murit, dar sfîrşitul său zăbovi pînă în 1870.

II.

Stamati era un foarte harnic cetitor, de cărți franceze firește, fiindcă nemțește nu pare să fi știut, și cercul unei cetiri românești era foarte îngust; cât despre literatura rusească, de și a tradus dintr'insa o schiță satirică, după Sincovschi, el pare s'o fi cunoscut foarte puțin numai. Cetind, el lua condeiu în mână și traducea sau prefăcea, fără să arăte autorul, — între altele, și fiindcă nu credea că încercările sale vor fi vreodată tipărite. Întrebuința un grai liniștit, bătrincios, dar plin de cuvinte pe atît de potrivite pe cît de rare; une ori cite un vers bine închegat sclipește din mijlocul mării moarte a stihurilor înginate, ca o diră de argint în plumbul topit :

Căci eternul suflet nu îmbătrînește,

Sau:

Te văd în oglinda lacurilor line
Și, sufind zefirul, glasul tău îmi pare,

Orî, iarăși:

Și s'aude vîntul suspinînd din munte.

Așa a «imitat» — e cuvîntul întrebuințat de dînsul — după Lamartine (trei «Meditații»), după Hugo (măcar două bucăți), după Alfred de Vigny (p. 508 și urm. din «Musă» = «Grandeur et décadence», p. 256 și urm.), după La Fontaine (în multe din fabulele sale, alcătuite după 1850), după Musset și Béranger și alții, de sigur. Ba odată găsim două strofe din marele liric irlandez al iubirii, Moore, dar ne-deplin înțelese și apătios tilcuite, după vre-un tălmăcitor frances.

Une ori, el își dădea osteneala, care nu era prea grea pentru dînsul, de a sorbi poesia străină în sufletul său, plin de vechi amintiri din viața moldovenească, din poveștile veșnice, din străvechi letopisețe. Așa «Silful» lui Hugo ajunse frumoasa legendă românească a «Zburătorului», din care se desfac versuri ca acestea :

Cînd fetele care fac clacă de furcă,

ce nu se pot întîmpina în originalul frances, și ceva mai departe :

Frații miei mai ageri s'aū dus după soare,
Alții ce rămase, prin flori se culcară...
Văd că joacă morții cu lină săltare,
Și luna senină holbat îi privește..

De la o vreme, el îndrăzni să se încerce cu puterile sale chiar, fără a părăsi însă vechiul meșteșug al prefacerilor și potrivirilor, mărturisite numai în genere. Odată, inspirându-se din *Orientalele*, așa de pline de culoare, ale lui Hugo, el cîntă, într'o bucată aproape desăvirșită, baia cucoanei moldovence. Altă dată, după străbaterea strofelor săltărețe ale lui Ariosto, din *Orlando furioso*, el începe a povesti în versuri fără silă și strînsoare despre Dragoș-Vodă, care

... Umblă singur prin cetate:
Adînc întunec, tăcere mocnită,
Numai prin ferestre vijie vîntul,

despre dezrobitorul Dochiei, ce merge cutezător prin locuri unde

... Lilieci, stance, cucuveici și buhne
Zburău ca un nour de-asupra cetății,

până ce apare iubita domnească :

Iat'obrajii rumeni ca bujorii proaspeți,
Iată ochișorii plini de drăgănele,
Iată o guriță ca cireașa coaptă,
Ce ademenește sărutarea dulce.
Iată coame negre chiar ca urșinicul
Îi invelesc pieptul, spatele și boiul,
Ce prin el se vede chiar zăpadă albă;
Iar statul ei gingaș ca melidul tînăr.

În alt ritm, și mai sprinten, el zice apoi despre Vodă Bogdan tinerelul, cules și din romanele versificate ale Apusului și din cronici și din basm :

Lîngă el șezu:
Un bătrîn cu barba țapoșă, ciudată,
Cu ochi scînteiați,
Grebănos de spate, avînd cîngi și coadă,
Coarne și un băț,

cu meștere legături de vers ce arată cum

Pădurea vuieste, iar lupul, în luncă,
Tremura urlînd,

Orî :

Clocotul stăpinește,
Din pămînt zbugnește
Dracu 'nfricoșat.

În alt rînd, Byron, cu alaiul său de blestemați și pecetluiți de soartă fără milă, îi dă avîntul demonic ce trebuie pentru a scrie «Păgînul și ficele sale», istoria unui bătrîn sălbatec ce s'a vîndut dracului, el și sufletele nevinovate de lingă el.

Asemenea bucăți rămîn întregi, prin forma plină și vie, care cucerește sufletul, prin amestecul dibaciū al credințelor și închipuirilor noastre, prin atîtea note de adevăr prinse din lumea trecutului pe care acuma o știe foarte bine cîntărețul.

Tot așa rămîn înțeleptele fabule, în care metrul se rupe, se zbeugie, se adună iarăși ca în maiestrul La Fontaine. Și chiar unele bucăți în prosă, pline și de putere și de învățăminte, ca descrierea ironică a Folticenilor sau evocarea înduioșată a Sucevei Voevozilor ce se mîntuie însă printr'o altă «imitație», foarte vădită, despre strălucirea pierdută a Romei Cesarilor¹. Altfel, elementul personal e de tot slab și abia tremură în versurile din 1834 pentru soția pierdută :

Une orî imî pare că te văd umblînd,
Îți aud și pașii, ce-î cunosc prea bine.

De și a murit abia la 1870, cu douăzeci de anî înainte menirea lui Stamatî era încheiată : fabulele aū fost ultima sa scriere, de sigur. El începuse ca un răsunset slab și grosolan al poeziei romantice franceze, cu care i se confunda sufletul, fără să o facă însă mai adevărată și mai felurită. O îmbinare cu viața și firea sa se săvîrșesc apoi în baladele de fantazie glumeață sau de închipuire strașnică. Dacă ar fi trăit chiar în Moldova, între prietenî și înțelegători, el putea merge departe pe acest drum. În Basarabia, n'avea din ce-și hrăni verva. Cînd i-aū venit apoi de peste Prut veștile că acolo prin imitarea limbii latine s'a născut o «linguă nouă», deosebită de graiul «slavo-romîn», de «idiomul vechiū rustic», el s'a simțit cu umilință un «autorîu popular», cu totul înapoiat, el s'a mulțămît să scoată, în etimologii fantastice, din latinește până și «cinstea» («de la Spania chiste») și «slava» (de la «solvo»), și n'a mai cutezat a scrie pe înțelesul țeranilor și tîrgoveților fără învățatură. Din această umilință a bătrînețelor sale i se trage deci încetarea scrisului, care, de și aproape fără urmări, nu e și fără însemnătate.

N. IORGA.

¹ Am să mulțănesc d-lui Em. Girleanu pentru comunicarea *Calendarului* pe 1854 (al *Buciumului Romîn*), în care se află, întreagă, bucata «Suceava» (p. 1 și urm.) și pentru a celui pe 1855, cu poezia *Stejarul singuratec* (p. 62 și urm.).

MIRISLĂŪ

FRAGMENT —

Fusese 'nvins cel măi viteaz Voivod
 Ce-a cirmuit vreodat' acest popor ;
 Fusese 'nfrînt, zdrobit pe totdeauna
 Cel măi puternic gînd cuceritor
 Ce-a luminat prin veacuri în vre-o minte, —
 Fusese 'nvins acel ce se născuse
 Pentru minuni de vitejie nouă!

*

Înmărmurit, cu ochii stinși și tulburi,
 Nălțînd spre ceruri brațele-amîndouă
 În semn de rugăminte și iertare,
 Stetea 'nlemnit de groază și de jale:
 Părindu-i că boltirile tăriei
 Pe capul lui încep să se prăvale,
 Și că pămîntul, deschizînd prăpăstii,
 Cu vuiet surd, stă gata să-l inghită...
 Zdrobit. fără nădejde de scăpare,
 Cu gîndul stors și inima 'mpietrită
 Părea c'așteaptă izbăvirea morții...

Dar glas de trimbiți răsunînd pe vale,
 Sporînd mereu cu strigăte și geamăt,
 Cu urlete, ciocniri, trosniri de zale,
 Cu nechezări și zăngăniri de săbii, —
 Îi rechema privirea fără voie
 În văile ticsite de-oști și tăbii,
 Și printre ascuțite limbî de pară
 Ce luminau adîncurile zării,
 Și printre munți de fum și bălți de sînge,
 Văzu în vălmășagu 'ncăierării
 Ostașii lui fugînd, goniți din urmă...

Atunci Mihaî simți că i se curmă
 În pieptul zbuciumat suflarea vieții:
 Înpăimîntat de-atita grozăvie,
 Gemu adînc, strivînd în dinți cu ură

Cuvinte de blestēm și de mînie,
 Și, pipăind la coapsă iataganul,
 Se opinti să 'ncalece, — dar, mila
 Și jalea cuprinzînd pe toți boierii,
 Îl duseră din tabără cu silă...

*

O Mirislău, o tu, loc de durere
 Și pururea de tristă pomenire!
 Ți-a fost de-ajuns o scurtă zi de toamnă
 Să năruî multe veacuri de mărire
 Și multe veacuri să le vinzi durerii;
 Căci în mănoasa și îngusta-ți vale
 Cel mai viteaz Voivod și-a sfărîmat
 Întreaga faim'a vredniciei sale;
 Iar vremea mult dorită și-așteptată,
 Ce-atunci părea mijind la răsărit,
 Nicî pînă astăzi nu se mai arată...

Căci a fost scris acestui trudnic neam,
 În viforoasa vremilor gonire,
 Să verse multe lacrimi în durere,
 Să schimbe multe lanțuri în robire,
 Cu pînea grijii să-și înșele foamea,
 Iar setea cu amarul obidirii,
 Și ca alean să n'aibă decît doina
 Și veșnica nădejde-a mintuirii....

CORNELIU MOLDOVANU.

CUGETĂRI

Oricine vorbește sufletelor, are răspundere de suflete.

*

De cele mai multe ori vinovăția cea mare nu e a celui ce a făcut, ci a celui
 ce n'a împiedecat.

*

Ești cel mai în măsură de a-ți cunoaște defectele și singurul în măsură de
 a le îndrepta.

Cei mai mulți dușmani văd din tine o umbră strîmbă și se luptă cu dînsa.

X.

*

UITAT

S'a sculat de dimineață, s'a îmbrăcat răpede, adevă ce îmbrăcămintă ? și-a pus halatul și scufia pe cap, și s'a scoborît în grădină. Dar n'a stat mult supt umbra rece a copacilor ; îl chinuia parcă un gînd ascuns, un gînd îmbucurător care avea să se împlinească. Și, e ca și cînd ar fi fost să găsească această bucurie undeva, pe-o masă, în colțul vre-unui sertar, boierul se grăbi să se întoarcă în odăița lui. Bău pe jumătate cafeaua, deschise geamul, și, cînd mănunchiul de raze se împrăștiă pe podelele curate, începu să îngîne un crîmpeiū dintr'un cîntec. Simția o voioșie rară. O voioșie rară, el, care nu rîsesse de ani de zile, care nu mai ținea mințe de cînd nu avuse o clipă liniștită, — liniștită în toată puterea cuvîntului ; o voioșie rară, el, sufletul chinuit de singurătatea apăsătoare a celor patru odăi goale de lucrurile pierdute, în mezaturî — pentru datorii, — fapt ce depărtase pe toți ai lui.

Și de-odată ochii boierului întilniră colțul alb al plicului vîrit supt mușamaa mesei. Luă scrisoarea, o deschise, și ceti pentru a nu știu cîta oară rîndurile ce i se păreau scrise mai cetet, deși nu se deosebiau întru nimic de celelalte.

...«Și mai am să-ți aduc prin aceasta o mare veste : nepotul mieū și al tăū se însoară. Joī seara, la ceasurile opt de seară, o să-ți trimetă o trăsură să te ducă la biserică. Să fii gata, și să te îmbraci ca pentru o asemenea sfință slujbă.»

Azi era Joī ; seara de astăzi avea să aducă ceasurile opt. Cum să nu se gătească ? Dar numai decît ! O să caute hainele lui cele bune. Se simția atît de ușor, de cînd știa că-i iertat de către aceia pe cari dînsul îi iubia în tăcere.

Puse plicul la loc, luă cheia, și alergă în camară. De mult nu umblase broasca ruginită a lăzii : — se deschise cu un scrișnet de ciudă parcă. Bătrînul luă pînza de borangic de de-asupra, mai scoase o blană, cîteva mărunțisuri, și surtucul negru-verziū, neîmbrăcat de atîta vreme, ieși la iveală. Îl luă de cheotoare și-l duse în sală, la lumină. Doar căptușala era roasă suptioară, și la poale, din dos ; — ei, asta nu se bagă de samă. În față însă îi lipsia un bumb ; nici asta nu era mare lucru —, o să-l coase. Așeză surtucul pe un scaun și porni, din nou, în cămară. Jiletca era bună, chiar foarte bună, — nouă-nouță. Cînd își făcuse hainele, jiletca îl strîngea, și nu o purtase nici-odată. Ceī mai purtați erau pantalonii, — erau grozav de roși

pe jos, la călcie. Bătrînul își făcu planul : o să-î scurteze de un deget, și, cum era mult mai slab, poate nu i-or fi scurți.

Întinse toate hainele pe pat. Se vedea îmbrăcat cu ele ; un zîmbet de osebită mulțămire îi flutură pe buze. De odată se opri : Dar pălăria ? În fundul sălii, pe un dulap, îl aștepta în cutia ei. O scoase : o pălărie naltă, cenușie, cu marginile largi ; căptușala, de mătasă albă, era curată, fața însă pierduse puțin din lustru. Veni d'innaintea ciobului de oglindă, și-o puse pe cap : — cam mare. Cum se putea ! Altă dată parcă îi era crescută ! Ce-î dreptul, tare de mult. Ciți ani să fie ? Păi o cumpăruse...

... Dar, bine, de asta avea să se îngrijască el acuma ; avea vreme să se gîndească la ce făcuse odată ! Și, ca să cîștige vremea ce pierduse, se duse răpede, să se vadă, în odaia de alături, în geamul ferestei ce da în umbra deasă a grădiniî și-î slujia, vara, drept oglindă. Aici, de și se vedea mai șters decît în ciobul de dincolo, în schimb se arăta întreg. — O să meargă și pălăria. În cutie găsisse și mănușile, — galbene, de piele. S'ar fi convenit albe. Dar la un bătrîn ca dînsul ! Totul e că avea și mănuși : o să le ție numai în mînă, fără să le puie.

Glasul mătușei Marghioala îi rupse firul trebilor.

— Poftim la masă.

— Nu mînînc, n'am vreme... O să gust deseară ceva după nuntă, la nepotu-mieu... Mai bine adu-mî ac și ață, și ajută-mî.

Ce-î mai lipsia ? A ! cravata. Ei, dar cînd rămîne vorba numai pentru cravată !

Cu acul în mînă, se primbla de la o cutiuță la alta ; îi lipsia bumbul ce trebuia să coase la surtuc. Greul era de găsit unul la fel. Se hotărî ; scoase pe cei doi de la spate — aceia nici nu se băgaū de seamă, seara, — și cusu pe unul în față. Cu pantalonii era mai mult de lucru ; chemă și pe mătușa Marghioala, și unul de o parte, altul de alta, după multă trudă, îi scurtă, așa încît să nu se vadă rosăturile. Haine, mănuși, pălărie..., iar se lovi de cravată. Avea una vișinie, — nici nu era de vorbit. Trebuia să-și facă alta. Pentru în-tăia dată îndrăzni să deschidă sînducul unde păstra rochiile și lucrușoarele rămase pe urma cucoanei Sultana, soția dumisale, trecută de mult în lăcașul de odihnă al celor drepți. Supt un macat ce învălia un malacof, găsi o roche de faiū negru, și, tremurînd, ca și cînd ar fi făcut o faptă pentru care cocoana Sultana l-ar fi ținut de rău, tăie dintr'un volan, de desupt, o fâșie întregă !

Două ceasuri în cap tivi cravata. Mătușa Marghioala îi crohmoli o cămașă cu piepțiî tari, dați cu luminare de spermanțetă, de luciaū ca sticla.

Ceasornicul bătu șese ceasuri. Bătrînul tresări. Trebuia să se pregătească. Mătușa Marghioala se învîrtia ca un titirez pe urma boierului, care nu-și mai găsia locul, cînd în fața sfărîmăturii de oglindă, cînd într'un colț, căutînd o batistă, cînd într'alt colț, căutînd un bold. Pe măsură ce se gătia, pe aceiași îi creștea și inima cînd se văzu îmbrăcat gata, și văzu că-l prinde, că pare mai tînăr cu zece ani, cel puțin : credea că visează. Își desfăcu fiongul cravatei și-l făcu din nou mai înfoiet, și își potrivi încă odată părul, — dat în sus, de-asupra frunții.

Ceasul bătu șapte ore. Bătrînul își puse mînușile și pălăria, — puțin pe frunte, și 'n spre dreapta. Ochiul îi săgeta. Ce tînăr e boierul Alecu Condre ! La ușă, cu mîna pe obraz, uimită, mătușa Marghioala nu-l mai cunoaște.

— Hai, Marghioalo, deschide poarta : birjarul poate o vrea să tragă în ogradă.

Cînd auzi scîrțîitul porții, îi trecu prin inimă un fior. Huruitul unei trăsuri se deslușia în depărtare.

— Marghioalo, ai deschis bine poarta ? Știi ce-a pățit bietul Vasile cînd și-a zdrobit droșca de un stîlp ?

Boierului Vasile i se întîmplase lucrul acesta acum vr'o doisprezece ani ! Cum se topecs ani de năcazurî într'o singură clipă de fericire !

Uruitul trăsuri se pierdu în celalt capăt al uliței, după ce zăngăni cu vuietul ei geamurile odăii.

Bătrînul se prinbla în lung și 'n lat.

Cam întîrziase trăsura. Bătuse opt ceasuri ; opt jumătate. Aproape de nouă, se auziră roțile unei alte trăsuri, venînd în fuga mare. «Se grăbește», gîndi boierul, și ieși pînă lingă scări. Trăsura trecu înainte ca fulgerul.

— Marghioalo, stai la poartă : poate că nu numerește casa.

Tremurînd de nerăbdare, se întoarse în casă. Ar fi vrut să steie lingă fereastră să zărească cele două fanare ale trăsuri, apropiindu-se, dar nu putea ; ocolia masa, se ducea pînă la sobă, se întorcea iar. La zece ceasuri încă, nu venise nimeni. Fiecare clipă ce trecea, era o împunsătură de cuțit în inima lui ; fiecare vuiet, o nouă nădejde.

Dar nu putea să nu trimeată după dînsul, îi scrisese doar lămurit sora dumisale. Luă scrisoarea de supt mușama și ceti iarăși cele cîteva rînduri : «Joî seara, la ceasurile opt... și sfîrșitul : «să fii gata..., să te îmbraci frumos..., o asemenea zi». Sări unele cuvinte pe care le avea la locul lor în minte. Făcuse întocmai așa. Nu, nu se poate să nu-î trimeată trăsura...

Era tîrziu de tot, trecuse de miezul nopții, și nimeni nu venise.

CERDACUL DIN FRUNTE DE LA HUREZ.

PARACLISUL DE LA HUREZ

Mătuşa Marghioala dormita lângă uşă. Boierul o văzu şi o trimise la culcare. Apoi mai stete o clipă lângă fereastră. Simţi că ceva îi umple pieptul, un vălmăşag cald ce i se ridicase până la ochi şi-i în-năbuşia răsuflarea. Veni în mijlocul odăii, îşi luă pălăria din cap, vroi să-şi scoată mănuşile, dar nu putu. Durerea îl învinse. Căzu pe scaun, îşi lăsă fruntea pe masă, şi izbucni într'un plîns sfişietor.

Îl uitase.

EM. GÎRLEANU.

PE CĂRAREA DE PE MUNTE...

Pe cărarea de pe munte
Unde-am fost de-alteia ori,
Mai răsar şi astăzi flori
Dragălaşe şi mărunte.

Izvoraşul cel din vale
Povesteşte ca 'n trecut
Basmul vechiu şi cunoscut
De iubire şi de jale.

Însă nu mai vezi păstorul
Răzimîndu-se 'n toiag
Şi privind cu dor, cu drag,
Cum alunecă izvorul.

Nu mai pomeneşti să sune
Tînguios şi fermecat
Fluierul pe înserat
Cum suna în vremuri bune.

Astăzi liniştea-î stăpînă
Peste munte, peste văi:
Nu se mai aud dulăi,
Nu mai arde foc la stîină.

Nu se mai zăreşte turma
Odihnind lângă izvor:
Părăsită de păstor,
Şi-a pierdut prin codri urma.

De-un voinic pădurea ştie
Că odată 'n amurgit
Fluierul şi l-a zdrobit
Şi s'a dus să nu mai vie.

ECATERINA PITIŞ.

SONET

*În ochii tăi e oare-atîta vină,
De-î plecî mereu, și 'n lacrimi îi întuneci?
În noaptea cărei patimi oarbe-aluneci
Pierzîndu-ți calea blîndă și senină?*

*De răul ce-mî făcuși, de anii unici
În viață-mi, anii de chin și neodină,
Azi am uitat; pe-a vremii undă lină
Cătră amurg mereu din minte-mi lunică.*

*Și azi aș vrea, trecutul îngropîndu-l,
Să-ți mai îngîn o rugă 'n blînde șoapte,
— E cea din urmă 'n drumul larg al vizîții — :*

*De-ți amintești cu cîtă vrajă gîndul
Ni-a fost clădit norocul stîns în noapte,
Să retrăim poemul dimineții.*

C. S. HASNAȘ.

UNEI COPILE

*Frîn nori fugari se frînge 'n depărtare
A fulgerului dungă străvezie:
O clip' albesc și drumuri și cîmpie
Și frunți de dealuri răzbătînd prin zare.*

*Stă locul mut și plopii blînd adie,
Șoptindu-ți ei de bun-venit urare,
Cî firea 'n jur un schit măreț îmi pare,
Iar eu monah ce slavă da-voii ție...*

*Și te slăvesc cu-a florilor tîmie :
Te voi primi supt bolți de crengi înnalte,
Privighetori veni-vor rugă să-ți salte...*

*Căci tu ni ești icoana ce mîngîie
Supt care-o arde 'n blînde nopți albastre
Nestînsa facl' a inimii-mi sihastre!...*

I. M. MARINESCU.

OBICEIURI LA NUNȚI

În seara ajunului nunții, adecă Simbătă seara, atît la casa gine-re-luî cît și la mireasă, este petrecere cu masă și lăutari — *fără dar*. Petrecerea de la casa miresei, în acea seară, se cheamă *fedeleş*¹. Încă mai de vreme, de la casa ginereluî se pornesc la casa miresei *merinzarii*: doi sau patru inși cu bradul, hîrțiile trebuitoare la facerea luî (colorate), beteala miresei, două pîni, zahăr și două plosci pline; merinzarii merg la fedeleș, ospătează, lasă darurile aduse de la gi-nere și pleacă înapoi, dindu-li-se alte daruri: cămașă de ginere, brîu, bete, pantalonî și ciorapî. Nunul și nuna, pentru fiecare masă, sînt aduși cu căruța, lăutari și plocon și, după masă, sînt petrecuți la casa lor, în același chip.

În dimineața nunții, un băiat cu mună și tată coase ginereluî în haină, la piept, sau în căciulă, doi galbenî, — apoi pleacă la mireasă cu nunta 'ntreagă: nunul și nuna, patru *călțunari* și patru *călțunărese*: unul din călțunari duce salba (el sărută mireasa, cînd îi dă salba), ceî-lalți cu ploscile, iar călțunăresele duc fiecare cite ceva: ghetete de mireasă, ghetete de socru, de soacră, cojoc, cizme, bariș, brobod, etc.; *surori de ginere*, patru fete care duc fiecare cite ceva: păpuși, oglinda, pîni; *colăceii*...

Înainte de a sosi nuntașii, la casa miresei se face, de către flăcăi, *bradul* — cracă de brad, împodobită cu flori naturale și artificiale și cu beteală. Cînd isprăvesc bradul, pleacă horă cu toții; mireasa, împreună cu un băiat cu mună și tată, duce bradul și vadra de apă; duc toți la gîrlă; flăcăul îi umple vadra; și ea o răstoarnă cu piciorul. Aceasta de trei ori pe rînd. O umple apoi la loc; pun vadra jos, dau puști și pistoale, și chiuiesc de răsună văile. Joacă *hora* împrejurul vedrei — de trei ori, în trei locuri, pînă acasă. Pun vadra de o parte, iar, cînd sosește cu nunta ginerele, li iese înainte tot acel băiat, purtătorul vedrei, și udă pămîntul, vîrsînd vadra înaintea nunții.

Părinții miresei trimet din casă cu o pîne, un păhar cu vin și cu un scaun de se dă nuna jos, în urma tuturor celorlalți nuntași. Intră în casă și se așează cu toții la masă; înainte de a începe să mînce, pe pînea ce o ține nuna, pune ginerele un franc și mireasa batista și, după ce li zice nunul: «luați-vă ce cunoașteți», își ia mireasa francul și ginerele batista. Li umple — după masă — două păhare

¹ A se vedea: Rădulescu-Codin, «O seamă de cuvinte».

cu vin, îi pune să-și zică pe nume și bea de trei ori — la întrecere să vadă care-î mai vrednic. Cînd se scoală de la masă, se spun *orașiile* de nuntă, stînd tinerii îngenuchiați. Iese afară, se încinge *hora miresei*, care se învîrtește de trei ori, jucîndu-se *bradul*, și pleacă cu toții, cu mireasa și tot aceiași nuntași cari au venit. Ginerile cu nunul se întorc puțin înapoi, ginerile «descheie» soacra (dezleagă cheo-toarea de la gît) și-î lasă în sin o monedă de argint, iar soacra îi dă șervet. Tot înnainte de a porni alaiul, nuna iea o pîne și un pahar cu vin și varsă vinul în *cruce* în patru părți: la Răsărit, la Apus, la Miazănoapte și la Miazăzi, rupe pînea tot în patru părți și-o zvîrle, împrăștiind-o prin lume. Sosind nunta la casa ginerelui, se face mai întîiu *cununia la biserică*, pe care se pune mult mai mare preț decît pe cea de la Primărie.

Cînd vin de la biserică, la casa ginerelui, mireasa toarnă socrului și nunului să se spele; socrul îi dă argint miresei, iar mireasa-î dă șervet. Ceilalți oameni aruncă celor ce se spală mălaiu pe mîni, să aibă parte de bucate. Cînd intră 'n casă, mireasa face pe părete o cruce, orî cu miere, orî cu zahăr, orî cu unt alb.

Aduce nunul cu nuna și pun masa «cu dar» Înnainte de friptură, lăutarul împarte daruri de la mireasă: nunului, un șervet bun; nunei, dermea, maramă sau broboadă, iar unora din mesenî, celor mai de seamă șervete, zicînd: poftim, nune mare, *dar* frumos, să-l porți sănătos», sau «poftim, nene (cutare)». Și i se răspunde: «mulțamesc, să trăiască cine l-a făcut!» Apoi se iea *darul*: «Bună-dimineața, nune mare (zice lăutarul), *de la noi pîne și sare, de la dumneavoustră mila și dare* (în farfurie e o bucată de pîne și puțină sare). — Mulțamesc d-tale (răspunde nunul și meseanul), *de la noi puțin, de la Dumnezeu mult, atîția franci* (spune cit dă), și repetă și lăutarul în auzul tuturilor. Așa se urmează pînă se sfîrșește cu toți mesenii. După «friptură» și, după ce lăutarul și-a luat și el darul, se cîntă «*siminoc*»:

Foaie verde siminoc,
Ia sculați, boieri, la foc...
Ia sculați, boieri, sculați,
C'ajunge de cînd mînceați
Și nu vă mai săturați;
Că lingur'le le-ați tocit,
Bucatele le-ați sfîrșit...

Socriță postelniceasă,
Ia stringe ce-ai pus la masă,
Să facem d'o horă bună,
La soci pe bătătură...

.

A doua zi, Lună de dimineață, ginerele cu mireasa duc plocon nașilor, iar după prînz așteaptă venirea *pocînzeilor* de la mireasă. Unii aduc plocoane, alții zahăr, alții plosci cu vin și rachiu, lighionî; vin mulți, părechî, părechî — nu e bine să fie fără soț —, chiotînd în cîntece de lăutarî și pocnete de puști și pistoale. După venirea pocînzeilor, nuna îmbrobodește mireasa, atunci se cîntă *cîntecul miresei*: «Miresică cu părinți, de ce focu 'te măriți? Că mila de la părinți, anevoie o mai uiți... Și mila de la bărbat ca umbrița de la gard», ș. a. Ginerile îi pune în păr o monedă de aur sau de argint, și o iea de coade, așa în glumă, — semnul puterii lui asupra femeii. Se duc unde șade nunul la masă, în altă odaie, mireasa avînd în mînă pîne sare și vin, și unul întrebă:

— Ce-mî aducî, fină? — *Pîne și sare, cinstea dunitale.*

A doua oară iar așa, iar a treia oară: — Ce-mî aducî, fină? — *Pîne și vin, cinstea nașului deplin.*

Nunul pune un argint în păhar, iar mireasa dă păharul să-l bea un băiat cu mumă și cu tată; argintul îl iea.

Fac altă *horă a miresei*, scoțînd mireasa în horă; se prînd la joc și socrul și soacra, și-și joacă «cămașa de socru» și «cămașa de soacră».

Se așeză iar la masă, care e mai de preț ca cea de Duminecă seara, dar se petrece tot ca atunci.

Mărți dimineața, se cîntă la fereastră «zorile», iar mai tîrziu se face altă petrecere, cu masă și cu lăutarî—numită *uncrop*. Joi seara tinerii se duc «pe calea primară» sau «pe calea întoarsă», adecă se duc la părinții miresei și pun și acolo masă cu dar și cu lăutarî.

Duminecă, la săptămîna de la nuntă, dimineața se duc de tîrguiesc cîte ceva zahăr și bumbac măi cu seamă, — iar mai tîrziu vin pe la tineri părinții miresei.

(Din *Priboient-Muscel*.)

C. RĂDULECU-CODIN.

CUGETĂRI

Umbra cuiva o poți atinge mai ușor, dar n'o poți răni.

În fiecare om este el, locul său și rostul său. Toate trele nu-ți trebuie de la nimeni, ci alegi. Pe om îl alegi mai rar și-l ții mai puțin.

Nu scazi pe nimeni crescînd, dar crești totdeauna pe alții scăzînd.

TÎRZIU

Cad frunze 'ngălbenite
 Pe drumul ruginit,
 Și 'n zborul lor le-asămăn
 Cu 'n suflet părăsit.
 De-aceia al lor freamăt
 Nu pot să-l mai ascult,
 Tu vii de-abia acuma —
 Eu am plecat de mult.

De calci pe frunze moarte
 Și-ți mai răsar în gînd,
 Alungă-mă din minte
 Căci nu mai vii nici cînd :
 S'au dus acele clipe
 Din vremea de demult, —
 Tu te gîndești acuma
 Eu te-am uitat de mult.

Nesocotia iubirea,
 Azi o cunoști și-o știi,
 De-ți vine 'n gînd tăcerea
 Cărarilor pustii,
 Pustii îți vor rămîne
 Ca 'n vremea de demult ;
 Zădarnic mă mai cauți :
 Eu am plecat de mult.

Al păsărilor cîntec
 Ascultă-l tu de-acum,
 Priviîd cum cade frunza
 Alit de tristă 'n drum ;
 Eu nu mai sînt în stare
 Să pot să mai ascult :
 Încearcă de mă uită...
 — Eu te-am uitat de mult.

DINU RAMURA

DOINA

*La munte, la munte ni-î Doina,
 Acolo închiagă-se'n cînt,
 Și'n vale pornește pe urmă,
 Spre sară, pe aripă de vînt.
 Și codrul o 'ngină de-aproape,
 Și murmurul apei în val ;
 Pe plaiuri aleargă și-o prinde
 Ciobanul de-o cîntă 'n caval.*

*Și trista-î cîntare răzbate,
 Din munte în plîns de cimpoi
 Cînd dragostea-și spune ciobanul
 În noapte — la turma de oi.
 Zădarnic cercare-ai tu Doina
 S'o legi în cucinte pe șir,
 Căci numai, ușoră, o poartă
 Pe aripă iubitul zefir.*

*Tu sor'a durerilor noastre,
 Căci soră mai mare ni ești,
 Uitasem de tine, o Doină,
 De zina frumoasă'n povești.
 Dar codrul de tine răsună,
 Si lunca răsună și ea,
 Si riul în unde, și trestia
 Te știe, te poate cînta.*

*Ci noi, a căroră durere
 Tu, Doino, ni-o plîngi ne'ncetat,
 Străină te credem pe plaiuri :
 Atita de mult te-am uitat.
 Tu însă ni cîntă : prin munte,
 Pe culmă, și prin văi, și pe dealuri ;
 Cîntarea durerilor noastre
 S'o prindă ciobani 'n cavaluri.*

Și ei să-ți învețe cîntarea.
 Ci, Doino, tu sor' ne rămîi,
 Și 'n lume departe cu glasu-ți
 Durerea-ni 'n versu-ți s'o spuî.
 Căcî multe ai spune în plînsul
 De-ai fi ascultată și tu:
 În tine-î doar toată durerea
 Ce 'n vitregii ani ne bătui!

V. NEGRI.

CRONICĂ

I. Cărți.

* Primum cartea «Romîniî din Bucovina», redactată prin îngrijirea comiteului bucovinean al Expoziției. Lucrarea, ilustrată cu chipurile unora dintre cei mai meritoși Romîni bucovineni, începe cu o prefață hotărît și călduros naționalistă. Urmează articolul despre literatură, despre care s'a mai vorbit aici. Profesorul universitar Șt. Saghin lămurește asupra vieții «Societății pentru cultura și literatura romînă în Bucovina», întemeiată de Hurmuzăcheștii la 1862, pentru trezirea sufletului românesc în Bucovina. Societatea are un palat, închiriat în mare parte, la Cernăuți și o bibliotecă, nu prea cercetată; ea administrează mai multe fundații pentru burse; la 1896 a deschis un internat în Cernăuți, și alte două s'aî întemeiat supt înriurirea ei la Rădăuți și Siretiu. Are o avere de 300.000 de coroane, afară de imobile. Activitatea literară, ca și a «Asociației» din Ardeal, e slabă.

Al treilea articol, de diaconul D. Cărbune, privește în special Internatul de băieți romîni din Cernăuți.

Prof. P. Popescu lămurește, la rîndul său, despre internatul siretean, iar dr. Ipolit Tarnavski despre cel din Rădăuți, care e de tot frumos (arhitect Vladimir Mironescu; proprietarul V. Marcu din Frătăușul-Vechiu a dat singur 17.000 de coroane pentru întemeierea lui, ajungînd astfel un ctitor al neamului).

D. G. Tofan scrie despre societatea «Școala Romînă» din Suceava. Arată cum ea s'a ivit pentru a răspunde nevoilor claselor paralele românești ale gimnasiului sucevean; ea are însă și filiale. Se dau multe ajutoare la școlari și studenți. Are o mică bibliotecă. Se va deschide în curînd internatul sucevean V. Ciocîrla. Societatea a prelucrat și tipărit cărți de școală românești. Ea ține și cea mai bună librărie românească din Bucovina. Are o avere de 140.000 de coroane. Dar e în decădere, după mărturisirea d-lui Tofan chiar.

D-na Sofia Ștefanovici arată ce e societatea «doamnelor romîne din Bucovina». Societatea datează din 1889. Are filiale. Ea ține un curs de limba romînă pentru școlărițe, în Cernăuți (din 1892; 2 profesoare, 270 de eleve). Cu donația G. de Popovici a făcut și un internat (din 1894). Are și o școală

primară de fete în Capitala Bucovinei, un atelier de croitorie, cusătorie și economie casnică, un *atelier de odăjdii* (luați exemplu, doamnelor din România, unde Evreii lucrează și vînd odăjdiile), un asil de copii, o școală froebeliană. Ea se îngrijește mult de industria casnică a Romîncelor din Bucovina.

De la însemnatul factor cultural care e d. Dionis cavalier de Bejan, consilier ministerial și deputat în dieta Bucovinei, aflăm despre «societatea muzicilor și razeșilor». Înființată în 1899, ea caută a împiedeca slavizarea acestui element purtător de glorioase nume istorice.

Despre societatea de muzică «Armonia» scrie dr. Emilian Slușanschi. Societatea e din 1881. Urmează notițe despre cea din Suceava și despre «Lumina» din Cernăuți.

De la prof. V. Bumbac știri despre «Clubul romîn» din Suceava (din 1887), de la d. judecător Iorgu G. Toma despre cel din Rădăuți, despre Societatea de «orașeni» a Sucevei și «Rarăul» de la Cîmpulung.

Vin acum societățile academice, «Junimea» (descrisă de d. Alecu Procopovici; întîiu președinte i-a fost colegul D. Onciul); «Academia ortodoxă» (de Eug. Iancovschi), «Bucovina» (Eusebiu Tudan), «Dacia» (de Filaret Doboș).

Păr. Mihaî Bendeschi scrie despre băncile poporane Raiffeisen. O ilustrație și o notiță despre prăvălia românească din Cernăuți, care a început a radiu succursale.

Interesanta carte — în multe privinți o revelație pe care o privim cu bucurie — costă la pavilionul Bucovinei numai 3 coroane (3 lei), un preț de tot mic pentru o lucrare așa de luxoasă și bogată, în cuprins și ilustrație, — un adevărat repertoriu al organizării vieții românești în Bucovina.

* Directorul Virgil Onițiu din Brașov tipărește a opta dare de seamă a fondului pentru masa studenților săraci din acel oraș. Oricine dăruiește pentru acest scop, face o faptă bună față de aproapele și o faptă românească. Nici banul cel mai puțin nu e răspins.

* D. Mariu Theodorian dă al doilea volum din «Dreptul canonic oriental». Despre planul și valoarea publicației s'a vorbit anul trecut, cu prilejul apariției întîiului volum. Și în acesta sînt multe critice întemeiate ale împrejurărilor inconștient necanonice în care se află astăzi Biserica românească din Regat. Îndemnul de la p. 41 de a se lăsa în predică discuția pretențioasă a punctelor de metafizică, pentru a se da oamenilor sfaturi folositoare, cu privire la lege și viață, merită în adevăr luare-aminte și ascultare.

* În nevinovata și nefolositoare discuție despre prerogativele regale pe care a deschis-o, pentru «iubirea artei», d. D. A. Sturdza și în care s'a ilustrat și d. Culoglu, se amestecă acum, cu considerații de bun simț, avocatul din Rîmnic N. Iepure, în ale sale «Considerațiuni asupra puterii regale» (extras din revista bucureșteană «Dreptul»).

* Studiul d-lui Tzigara-Samurças despre «Museul nostru național», cel pe care-l avem, cel pe care era să-l avem și cel care ar fi de dorit să-l avem, a ieșit și în broșură.

* D. I. G. Babeș, «directorul comercial» al fabricii de postav din Azuga, face o dare de samă, scurtă și foarte cuprinzătoare, pe care o intitulează «Din istoricul fabricii de postav Azuga». Ea e folositoare mai ales prin multele statistice și prin ilustrații minunate îngrijite.

* N'am primit și nu dorim să primim broșura «Regele Carol ca pedagog» a zîmbitorului profesor de Universitate și senator I. Găvănescul. Își poate închipui însă oricine cită lingușire poate încăpea într'o singură pagină a d-lui Găvănescul, dar pasămi-te în coșcogea broșură!

* D. Caton Theodorian a tipărit în 1891 un volum de «Petale», din care lipsia sinceritatea, așa încît ele au trecut cu totul nebagate în samă. Acum d-sa dă, în «Prima durere», o culegere de schițe, impresii, nuvele, scrise prin vremuri. Scurtele bucăți erotice, fără adevărată poezie și putere, visuri de tinerele care a cetit multe cărți de dragoste franțuzești, redactate pentru Orient, puteau să lipsească. Atunci, cărticica, alcătuită din mișcătoare povestire care-i dă titlul, din idila ușuratecă «Dintr'o manevră», din încercările fantastice «Oracolul» și «Examen de capacitate» și din foarte bunele însemnări de călătorie «La Insula Șerpilor» și «Cîteva ore în Rusia», ar fi și mai bună, căci d. Theodorian e, de sigur, un adevărat scriitor. După cele cîteva rînduri de prefață s'ar înțelege că d-sa face acum politică de partid și nu mă scrie. De două ori, — păcat!

* «Anuarul» școlii de fete din Sibiiu dă la început un studiu, îngrijit și îmbrăcat într'o formă limpede, al d-lui I. Borcia asupra ideilor pedagogice ale lui Eminescu, adecă asupra părerilor lui despre școală. Astăzi se vede că poetul cel mare a fost și un spirit universal, că toate cunoștințele și gîndirile sale erau prinse într'un sistem puternic, răzimat pe nestrămutate convingeri; atîtea din elementele sufletului său n'au avut, din nenorocire, prilejul de a se manifesta. Dar, fiind, puțin timp, revisor școlar, el a trebuit să însemne ce crede despre școala anilor 1860—70, în rapoarte care au fost găsite și tipărite de d. I. Scurtu. Eminescu făcea orice lucru din toată inima, — o mare putere și o înaltă însușire; banalitatea nu putea porni de la el; așa încît nu e un rînd din ce-a lăsat el, care să nu merite o cercetare de aproape și o respectuoasă considerație.

* Medicul-șef de dăunăzi al garnisoanei din Brașov, un Român, colonelul I. Popp, a dat în 1904 o limpede conferință despre malarie: «Combaterea malariei». D. Babeș n'o cunoaște în recenta sa notiță la Academia Romînă. Astăzi el tipărește, tot în românește, instrucții privitoare la întăiul ajutor în bolile de ochi.

II. Reviste.

* În revista românească «Graiul Bun», care se menține tot așa de folositoare și de înțelepțește redactată ca și la început, se află, de directorul ei, d. N. Macedoneanu, o notiță despre lipsa de cărți de școală potrivite în învățămîntul din Macedonia. Considerațiile d-lui Th. Căpitan cu privire la rostul neapărat al dialectului în dezvoltarea poporului de acolo sînt pe atît de limpezi, pe cît de convingătoare. D. N. Bațaria iscălește o foarte duioasă nuvelă, în care

se arată suferințele unui preot care nu vrea să-și părăsească neamul și care, zi cu zi, înfruntă moartea: e unul din cele mai frumoase lucruri ce a dat acest scriitor de talent, și mai ales foile din alte Ținuturi românești ar trebui s'o reproducă. D. Pericle Papahagi, cel mai însemnat dintre filologii cari cercetează astăzi pe Arominî, propune încă o etimologie a cuvîntului «fluier». În sfîrșit, în puține pagini, se dă un întins, felurit și ales material în dialect.

* «Biserica și Școala» (Arad), no. 25, dă pe larg deslușiri cu privire la antimisul din 1692, de la Mitropolitul muntean Teodosie pe care-l are biserica de la Finațe din Bihor. Articolul nu era de nevoie dacă autorul lui ar fi știut de cartea mea «Scrisori și inscripții ardelenе», I (București, 1906), care dă, la p. 298, no. 4, tocmai acest antimis, după alte două exemplare.

* «Cuvîntul Adevărului» (Rîmnicul-Vilcei), n-le 4 și 5, dă precuvîntarea episcopului Atanasie la volumul jubilar pe care P. S. S. l-a pus la cale și l-a tipărit din bani proprii. Așteptăm să ni sosească pentru a vorbi despre dînsul.

* Sint și versuri frumoase în tînguirea pentru înstrăinarea pămînturilor scumpe bucovinene pe care d-na Elena Voronca o dă în N-rul 23 din «Gazeta Bucovinei».

III. Ziare.

* Din urmarea notelor pe care le dă, în «Unirea» (Blaj), prof. Alesiu Viciu, se vede că numele întreg al lui Șincai era «Pers» Sinkai, adecă Perșu, boier de Șinca.

«Răvașul» (Cluj), N-le 25-6, dă o poezie de Dafin, cu un mare avînt în-nălțător. Cine e «Dafin»?

* Într'un avîntat articol din fruntea «Telegraful romîn» (Sibiiu), no. 64, teologul I. Duma-Paltin glorifică faptele lui Andrei Șaguna, marele Mitropolit și întemeietor.

* «Dreptatea» (Brașov), no. 29, urmează contribuții pentru cunoașterea elementelor lexicale caracteristice ale graiului Romînilor din Șcheiu.

IV. Felurite.

* A murit scriitorul frances Jean Lorrain, care începuse cu poesiile duioase și a încheiat cu romanele destule de sarbede, în care se mai recunoaștea însă, prin gingășie și note duioase, poetul de odinioară.

* A murit Albert Sorel, însemnat istoric frances, care se ocupa mai mult cu studii privitoare la veacul al XVIII-lea și la Revoluția francesă. Era foarte bine apreciat pentru ușurința scrisului său limpede și pentru darul, cu totul literar, de a înlănțui astfel faptele, încît interesul nu slăbia până la sfîrșit. Un critic zicea, acum cîțiva ani, că Sorel, de și un om de știință foarte serios, ar fi fost și un bun meșter de romane.

N. IORGA.